

що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення державних соціальних програм.

Висновки. Відстежити соціальні загрози, визначити тенденції їх впливу на людину, а також оцінити ступінь соціальної захищеності через реалізацію соціальних потреб, інтересів, прав людини й можливостей їх реалізації вкрай необхідними є:

- вирішення проблем зайнятості населення та обґрунтування механізмів регулювання на ринку праці України в умовах СОТ як важливих факторів конкурентоспроможності економіки: відповідної соціально-економічної політики щодо продуктивності праці, підвищення якості робочих місць, відповідного рівня заробітної плати, програми щодо підвищення якості трудового потенціалу з відповідною професійною освітою, захисту від безробіття;
- удосконалення форм і методів діяльності органів місцевої влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення зайнятості населення у сільській місцевості, зокрема, запровадження програмно-цільових підходів щодо розвитку продуктивних сил на селі, активізації підприємницької діяльності та підвищення економічної активності сільського населення;
- введення в Україні диференційованого розміру мінімальної заробітної плати на основі міжнародних норм та досвіду розвинутих країн;
- подальший розвиток пенсійної системи України і, зокрема, запровадження накопичувальної системи, його вплив на фінансовий стан системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та напрацювання пропозицій щодо заходів подальшого розвитку пенсійної системи;
- запровадження та ефективне функціонування обов'язкових професійних пенсійних систем в Україні;
- розробка прогнозу створення робочих місць у регіонах на основі інноваційної моделі розвитку та визначення впливу соціально-економічних чинників на розширення сфери застосування праці;
- запровадження медичного страхування.

Література

1. Розпорядження Кабінету міністрів України про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи в Україні, 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Терещенко Г. М. Проблеми розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні / Г. М. Терещенко, Т. А. Мусатова // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 25–29.
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. <http://www.rada.gov.ua>.
5. http://www.pension.kiev.ua/pensref/pubs/Other/soc_strah.html.
6. <http://www.rusnauka.com>.
7. <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Npkntu>.

Надійшла 21.02.2011

УДК 336

О. В. НЕМІЧЕВА, А. В. МАЛЕЦЬКИЙ, А. Ю. САВЕНКО

Автомобільно-дорожній інститут ДВНЗ «Донецький Національний технічний університет», м. Горлівка

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

В роботі досліджено фінансову систему України на основі можливостей системного підходу. У статті конкретизовано основні складові фінансової системи за структурною побудовою.

This paper investigates the financial system in Ukraine based on capabilities of the system approach. The paper clarifies the basic components of the financial system for structural construction.

Ключові слова: аналіз, фінанси, фінансова система.

Особливої актуальності набуває в умовах глобалізації, з одного боку, й циклічного розвитку економіки, з другого, питання розробки єдиного підходу до визначення ключових економічних категорій, зокрема фінансових. У зв'язку з цим постає потреба в оновленні понятійного апарату, чіткішому визначенні цього терміна у процесі його практичного застосування, а також уточненні традиційних понять, пов'язаних із ним, опрацюванні нової термінології, що використовується в міжнародній практиці. Системний підхід потрібен при оцінці як власне фінансової стабільності, так і її чинників, особливо негативних, з метою запобігання виникненню фінансово-економічних криз.

Розробкою даної тематики займалися такі науковці, як В. Опарін, С. Мочерний, А. Ладанюк, В. Міщенко, М. Зацеклярний, А. Картенко.

Метою даної статті є застосування можливостей системного підходу до аналізу структури фінансової системи України.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані та вирішені такі завдання: впорядкування властивостей фінансової системи, складових частин, внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи у взаємодії; проведення порівняльного аналізу відповідності ознакам складної й фінансової систем із метою обґрунтування можливості застосування системного підходу для побудови економіко-математичної моделі фінансової системи України; побудова структурної моделі вітчизняної фінансової системи.

Фінансова система – сукупність окремих, але взаємопов'язаних між собою сфер фінансових відносин, котрі мають особливості в мобілізації й використанні фінансових ресурсів, відповідний апарат управління та правове забезпечення. Структура фінансової системи є динамічною та містить державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси, фінансовий ринок, фінанси страхування (рис. 1).

Для глибшого розкриття сутності поняття фінансової системи використано системний підхід і системний аналіз. Системний підхід як конкретно-науковий метод має загальнонаукове значення, характеризується високим рівнем спільності та застосовується до вивчення об'єкта, передбачає розгляд, дослідження, аналіз цього об'єкта як складної системи, а також використовується для розв'язання конкретних проблем [1].

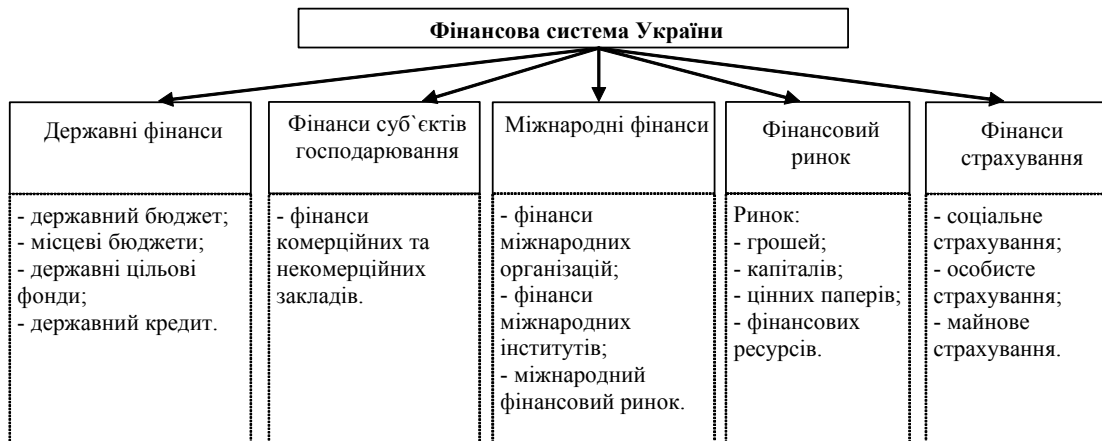


Рис. 1. Фінансова система України

Системний підхід до дослідження об'єкта має ґрунтуватися на принципах, які повністю базуються на властивостях складної системи. Складну систему слід розглядати як таку, котра складається з частин, вивчати її внутрішню будову, організацію, взаємодію із зовнішнім середовищем, динамічність тощо.

Поняття "системний аналіз" і "системний підхід" доволі часто використовуються як синоніми [2]. Методологія системного аналізу включає визначення понять, що використовуються, принципи системного підходу, постановку й загальну характеристику основних проблем організації системних досліджень.

Кожна система має свої властивості та функціонує, досягаючи поставленої мети. Перелік властивостей складних систем наступний [3]:

емерджентність (цілісність) – наявність у системи таких властивостей, які не притаманні жодному з складових елементів, взятому окремо поза системою;

інтегративність – існування в межах системи системоутворюючих і системоозберігаючих факторів, для яких важливі об'єднання та зв'язаність елементів, що посилює їх цілісність;

комунікативність – наявність у системи великої кількості комунікацій із зовнішнім середовищем, що є складним утворенням (надсистемою), яке задає системі вимоги й обмеження;

ієрархічність – прояв закономірності на кожному рівні ієрархії, тобто підпорядковане розташування елементів від вищого до нижчого;

випадковість і невизначеність полягає в розвитку процесів і явищ, котрі мають переважно ймовірний характер та для вивчення яких необхідне застосування економіко-математичних моделей на базі теорії ймовірностей і математичної статистики;

динамічність проявляється у зміні параметрів і структури систем у часі під впливом середовища;

залежність від змін зовнішнього середовища – неможливість ізолювати процеси, що відбуваються в системах, від навколишнього середовища, аби спостерігати й досліджувати їх у чистому вигляді;

активна реакція на нові фактори – здатність систем до активних, не завжди передбачуваних дій залежно від відношення системи до цих факторів, способів і методів їх впливу.

На основі проведеного аналізу властивостей складної системи можна побудувати ієрархію її властивостей (рис. 2) [3].

Щодо ієрархічності для фінансової системи внутрішнього й зовнішнього середовищ (надсистем), то її можна представити графічно [4] (рис. 3).

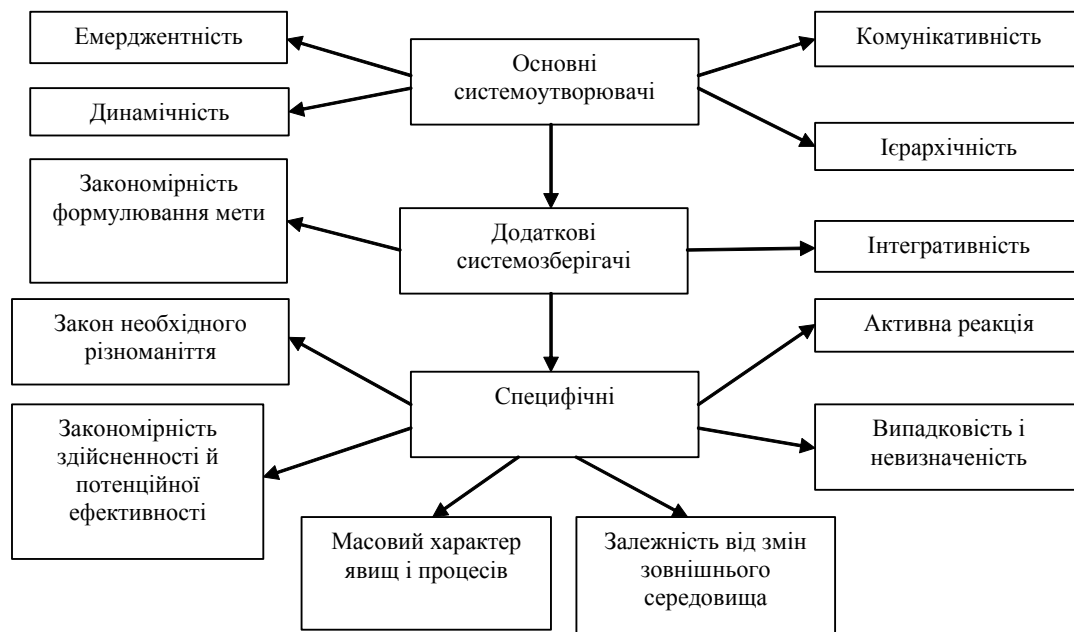


Рис. 2. Ієрархія характеристичних властивостей складної системи

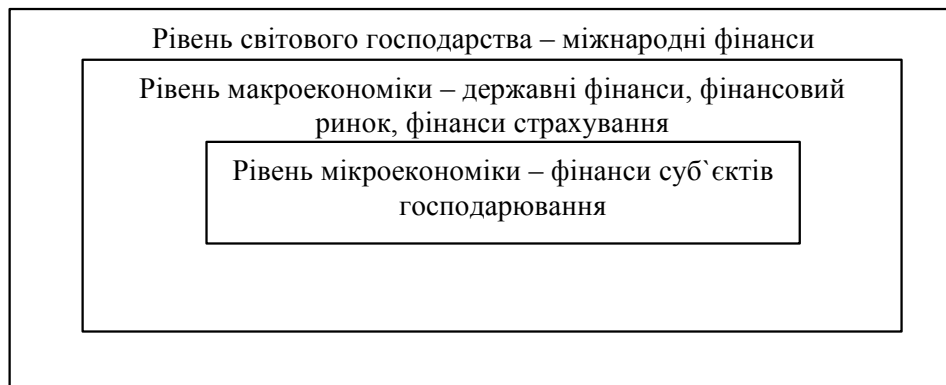


Рис. 3. Фінансова система в ієрархії внутрішньо-зовнішніх відносин (допрацьовано автором)

В. Опарін [5], С. Мочерний [6] виділяють для систем етапи розвитку (еволюції або життєдіяльності), які є подібними за сутністю, але мають дещо різні назви й розбіжність у останньому етапі циклу:

зародження–становлення–оптимальний стан–конфліктний стан–кризовий стан–катастрофа–релаксація (адаптація)";

виникнення–становлення–функціонування–криза–крах.

Об'єктивній реальності більше відповідає такий перелік етапів розвитку системи: виникнення–розвиток–передкризовий стан–пік–криза–вихід із кризи.

Однією з важливих властивостей складної системи є її динамічність і відповідні характеристики останньої. В. Міщенко та співавтори зазначають, що впровадження в нашої країні оцінки стійкості фінансової системи як стану динамічної системи є актуальним для всіх її учасників, але ще до кінця не розроблено методику її практичного використання, й тому потрібні подальші дослідження в цьому напрямі.

Фінансова система України являє собою сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками, тобто порівняно відособлених підсистем, компонентів, елементів, які відображають специфічні форми й методи фінансових відносин [4]. Фінансова система як об'єкт дослідження обґрунтовано потребує більш детального, комплексного розгляду та глибших досліджень, що можливо на основі системного підходу. Розроблена схема з аналізу структури фінансової системи України є тому підтвердженням (рис. 4).

Згідно з рис. 4 складна система завжди перебуває у взаємодії з навколишнім середовищем і, під впливом управління, її компоненти також взаємодіють. На основі системного підходу, фінансова система є відповідно організованою складною системою, функціонування кожної підсистеми якої забезпечується конкретними органами чи інституціями, склад яких може бути різним, як і розмежування функцій і повноважень між ними.

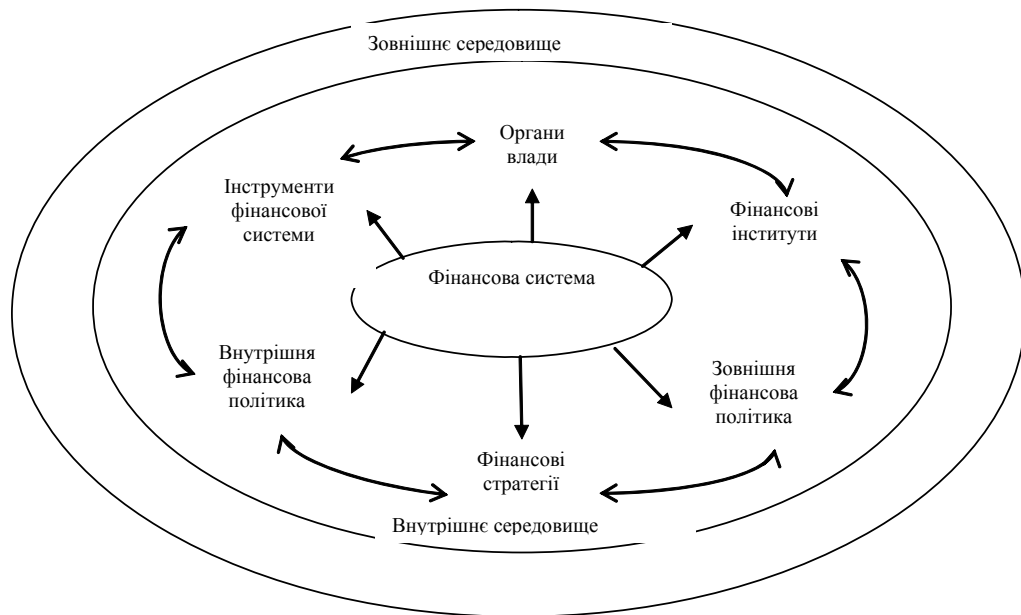


Рис. 4. Фінансова система з точки зору системного підходу (авторська розробка)

Таким чином, порівняльний аналіз ознак складної фінансової системи дає змогу зробити наступний висновок. Системний підхід, що передбачає застосування ряду методів із урахуванням усього комплексу системних характеристик фінансової системи України (внутрішніх, зовнішніх взаємозв'язків, динаміки, досягнення головної мети функціонування), дає можливість розкрити її структуру та взаємозв'язок усіх елементів більш глибоко. Це в перспективі може бути застосовано для всебічної та глибокої оцінки доцільності її структурних елементів та ефективності процесу управління фінансовою системою.

Література

1. Ладанюк А. П. Основи системного аналізу : [[навч. посіб.] / А. П. Ладанюк. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 176 с.
2. Картенко А. В. Системний аналіз : [підруч.] / А. В. Картенко. – Л. : Новий світ, 2008. – 396 с.
3. Зацеркляний М. М. Основи економічної кібернетики: [навч. посіб.] / М. М. Зацеркляний, О. Ф. Мельников. – Чернівці : Наша книга, 2008. – 392 с.
4. Міщенко В. І. Системний аналіз: [підруч.] / В. І. Міщенко. – Л. : Новий світ, 2009. – 396 с.
5. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : [моногр.] / В. Опарін. – [2-е вид.] – К. : КНЕУ, 2006. – 240 с.
6. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2002. – 952 с.

Надійшла 22.02.2011